

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในสภาพปัจจุบันเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนได้มุ่งเน้นที่จะพัฒนาคนให้สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังที่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่า เป็นการศึกษาพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้พร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนเอง โดยมีคุณลักษณะ 1 ใน 8 ข้อที่เน้นคือ ต้องการให้ผู้เรียนได้มีความรู้และทักษะพื้นฐานในการทำงาน มีนิสัยรักการทำงาน และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2533) เมื่อพิจารณาถึงความต้องการที่จะพัฒนาคนให้มีความก้าวหน้า รู้จักพัฒนาตนเองให้ก้าวทันกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน การพัฒนาทางด้านอาชีพเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่มีความจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังให้ประชาชนสามารถปฏิบัติได้ โดยอาศัยระบบการศึกษานับว่าเป็นสำคัญจากความต้องการดังกล่าว รัฐได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝังให้นักเรียนได้รู้จักพัฒนาอาชีพของตนเอง มีพื้นฐานในการประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษาออกไปจึงได้กำหนดเป็นเป้าหมายที่สำคัญในการพัฒนาคนของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) (สนอง สิริกุลวัฒนา, 2535) เพื่อเป็นการเตรียมจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการดังกล่าว จึงได้มีการปรับปรุงหลักสูตรกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 โดยเปิดโอกาสให้ครูผู้สอน สามารถเลือกที่จะพัฒนานักเรียนของตนได้ตามสภาพความเหมาะสมของท้องถิ่นโดยได้จัดแขนงงานเลือกให้มีงานที่เตรียมไปสู่อาชีพเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาทักษะทางด้านอาชีพในโรงเรียน เพื่อเตรียมตนเองสู่สังคมหลังจากจบการศึกษาไปแล้ว

ในการพัฒนาคนให้ตรงกับความต้องการ หลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพได้กำหนดจุดประสงค์ที่มุ่งให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการทำงาน เห็นประโยชน์ของการ

ทำงาน ทำงานเป็น ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อันจะนำไปสู่การดำรงชีวิตที่ดีและเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้เน้นให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะสำคัญ คือ มีความรู้และรู้จักปรับปรุงผลงานของตนเองให้ดีขึ้น (วิชัย ประสิทธิ์วิฑูริ์, 2535) จากจุดประสงค์และคุณลักษณะที่ต้องการดังกล่าว ได้นำมาซึ่งแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในระดับโรงเรียน แต่เมื่อพิจารณาถึงสภาพการจัดการเรียนการสอนจริงกลับพบว่า ครูผู้สอนยังขาดความรู้และเทคนิควิธีการในการสอน ขาดการผลิตสื่อเพื่อใช้ในกิจกรรม ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเนื้อหาวิชากลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพไม่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เนื้อหาไม่เหมาะสมกับเวลาและไม่ละเอียดยากต่อการนำไปใช้สอน ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนส่วนมากจัดในห้องเรียน (แสง แสงศรี, 2537) จากปัญหาดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้แก่นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะจริง และจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ดังที่หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) ได้กำหนดแนวดำเนินการไว้โดยให้จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ และสภาพท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ได้ตามความเหมาะสม และจุดประสงค์ของโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านชนบท (กศ.พช.) (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2531) ก็ได้กำหนดไว้ว่า เพื่อเตรียมนักเรียนที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อให้มีความรู้ความสามารถด้านกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพที่เหมาะสมตามสภาพของท้องถิ่น และครบวงจร เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นที่ครูผู้สอนต้องพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนของตนให้มีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่

สำหรับกระบวนการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพนั้นเนื่องจากลักษณะของเนื้อหาวิชาที่เน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะในการทำงาน ครูผู้สอนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาเทคนิคการฝึกปฏิบัติทักษะของนักเรียน ให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามความต้องการของหลักสูตร โดยอาศัยแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามคู่มือหลักสูตรกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ที่ต้องการให้เน้นกระบวนการในการทำงานเท่า ๆ กับการประเมินผลงาน มีการประเมินผลการเรียน ด้วยเครื่องมือ

หลาย ๆ วิธีและสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2534) เมื่อเราพิจารณาถึงวิธีการจัดการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะ โดยอาศัยกระบวนการกลุ่ม พบว่ามีความสำคัญและสอดคล้องกับสภาพของสังคมไทย ในปัจจุบันเป็นอย่างมากดังที่ ไพศาล ไกรสิทธิ์ (อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2528) เสนอว่าลักษณะพฤติกรรมของคนไทย มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการทำงานในลักษณะที่ไม่มีการวางแผนในการทำงาน มีสมรรถภาพในการทำงานคนเดียว ไม่มีสมรรถภาพในการทำงานเป็นกลุ่มและไม่มีวินัยในการทำงาน และจากการศึกษาสมรรถภาพและทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 86 ห้องเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่าหัวหน้ากลุ่มมีทักษะการทำงานกลุ่มเพียง 5 รายการ จาก 36 รายการ ส่วนสมาชิกกลุ่มมีทักษะการทำงานกลุ่มอยู่เพียง 14 รายการ จาก 24 รายการ (ทิศนา ขัมมณี, 2528) จากข้อมูลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่ครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ จะจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมมาให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะ ทางด้านอาชีพโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม เพื่อเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีลักษณะนิสัย ในการทำงานที่ดีมีทักษะในกระบวนการทำงานและทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ดังที่ สมชาย บัวผัน (2537) ได้ทำการ วิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการเลี้ยงปลาตก ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์และทักษะในการปฏิบัติสูงกว่า ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม และได้เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่ม การงานและพื้นฐานอาชีพโดยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนและฝึกทักษะการปฏิบัติใน รายวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและ ประกอบอาชีพในอนาคตได้

เมื่อศึกษาถึงสภาพของแหล่งชุมชนและท้องถิ่นใกล้โรงเรียนบ้านนาคำ โดยผู้ วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม เพื่อสำรวจสภาพของครอบครัวและความต้องการ ในการฝึกอาชีพเสริมรายได้ของหมู่บ้านนาคำ หมู่ที่ 1 พบว่าครอบครัวส่วนมากมีอาชีพ หลักคือทำนา และไม่มีการประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา เมื่อเสร็จสิ้นฤดูกาลทำนา สมาชิกในครอบครัวจะเดินทางไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร และเมื่อสอบถามถึงความต้องการที่จะให้บุตรหลานของตนได้รับการฝึกฝนด้านอาชีพเสริม ครอบครัวส่วนใหญ่ ต้องการให้บุตรหลานของตนได้รับการฝึกฝนอาชีพ เสริมรายได้ขณะที่ศึกษาอยู่ใน โรงเรียนและต้องการให้ฝึกอาชีพด้านเกษตรกรรมมากที่สุด

จากสภาพของหมู่บ้านนาคำ หมู่ที่ 1 เมื่อเราพิจารณาถึงสภาพของโรงเรียนบ้านนาคำ ซึ่งเป็นโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในชนบท (กศ.พช.) มีจำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2538 จำนวน 218 คน ในแต่ละปีจะมีนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จบการศึกษาออกไปแล้วต้องช่วยผู้ปกครองประกอบอาชีพหลักของครอบครัวคือทำนา ขาดการส่งเสริมให้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เมื่อเสร็จสิ้นฤดูทำนาแล้วก็จะรับจ้างทั่วไปหรืออาศัยอยู่ในหมู่บ้านกับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้ปกครองเดินทางไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร โดยนักเรียนที่จบการศึกษาออกไปไม่ได้มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมเพื่อหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านนาคำ จึงพิจารณาถึงความจำเป็นที่จะจัดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติทักษะทางด้านอาชีพในโรงเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษาออกไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้กำหนดงานเลือกแขนงงานที่เตรียมไปสู่อาชีพให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ได้ฝึกปฏิบัติงาน เรื่องการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง โดยเป็นการฝึกปฏิบัติงานที่เน้นกระบวนการกลุ่ม ซึ่งจะเป็นการเตรียมนักเรียนให้รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นและเข้าใจกระบวนการทำงานกลุ่ม ซึ่งเสนอโดยทิสนา แคมมณี และนำกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนของกรมวิชาการ มาพัฒนาเป็นรูปแบบการฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการกลุ่ม เพื่อใช้เป็นรูปแบบในการเขียนแผนการสอนเรื่องการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้างเพื่อทำการวิจัยศึกษาถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเมื่อจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนที่เน้นกระบวนการกลุ่ม และศึกษาทักษะการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้างที่ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติทักษะโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการสอนฝึกทักษะ โดยอาศัยกระบวนการของกลุ่มเป็นสำคัญ และส่งเสริมให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านนาคำได้มีพื้นฐานความรู้ในการประกอบอาชีพเมื่อจบการศึกษาออกไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเรื่องการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25 ตามแผนการสอนฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการกลุ่ม
2. เพื่อศึกษาทักษะการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25 ที่ฝึกปฏิบัติโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25 ตามแผนการสอนฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการกลุ่มสูงกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม
2. นักเรียนมีทักษะในการปฏิบัติปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25 โดยเน้นกระบวนการกลุ่มสูงกว่าร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 24 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนบ้านนาควา สบอ.อุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

2. ตัวแปรในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ การสอนโดยใช้รูปแบบการฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการกลุ่ม

ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการปฏิบัติปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 โดยใช้แผนการสอน 11 แผน จำนวน 33 คาบ

4. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เป็นเนื้อหาเรื่องการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25 ให้นักเรียนได้เรียนความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตั้งแต่ขั้นการเตรียมแปลง การปลูก การบำรุงรักษาและการเก็บเกี่ยวผลผลิต

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ความแตกต่างกันในด้านเพศ อายุ สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมและอาชีพผู้ปกครองไม่มีผลกระทบท่อการวิจัยครั้งนี้
2. นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกคนไม่เคยเรียนหรือปฏิบัติเรื่องการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25
3. พื้นที่ในการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25 มีสภาพความเป็นกรด-ด่างของดินและความอุดมสมบูรณ์เท่ากันทุกแปลงทดลอง

4. ผู้ช่วยวิจัย ซึ่งเป็นครูผู้สอนโรงเรียนบ้านนาคำ ชื่อนายบุญจา ภูวงษ์ ได้รับการฝึกฝนและถ่ายทอดความรู้จนมีความสามารถในการวัดทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนโดยวิธีแบบวัดทักษะใกล้เคียงกับผู้วิจัย

5. การดำเนินการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25 ครั้งนี้ ได้ดำเนินการปลูกตามวิธีการที่กำหนดไว้ทุกประการ

1.6 คำนยามศัพท์เฉพาะ

1. นักเรียน หมายถึง นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2539 ในโรงเรียนบ้านนาคำ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนความสามารถของนักเรียนในการเรียนเรื่องการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25 ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งเป็นข้อสอบปรนัย 4 ตัวเลือก โดยผู้วิจัยซึ่งได้ศึกษาจากแนวการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของบุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์ (2527)

3. วิธีสอนฝึกทักษะโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม หมายถึง การสอนที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติทักษะ โดยอาศัยกระบวนการในการทำงานและกระบวนการกลุ่ม ทุกคนในกลุ่มมีส่วนในการตัดสินใจ การวางแผนงาน การดำเนินงานและการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

4. ทักษะการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทดลองและฝึกปฏิบัติของนักเรียนเรื่องการปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25 วัดโดยวิธีแบบวัดทักษะในการปฏิบัติ ซึ่งวัดทั้งกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มและทักษะการปฏิบัติงาน

5. ร้อยละ 80 ของคะแนนเต็ม หมายถึง เกณฑ์ของคะแนนร้อยละ 80 ของคะแนนเต็มที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นเกณฑ์ตามเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2539 กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ

6. ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ หมายถึง ปุ๋ยเคมีที่มีสูตร หรืออัตราส่วน N-P-K เป็น 16-16-8

7. ปุ๋ยธรรมชาติ หมายถึง ปุ๋ยคอกที่ได้มาจากมูลโค มูลกระบือนำมาผสมกัน

8. ค่า pH ของดิน หมายถึง ค่าที่ได้จากการนำดินในบริเวณพื้นที่ปลูกถั่ว
ฝักยาวไร้ค้าง มข.25 ไปตรวจหาค่าความเป็นกรด-ด่าง ตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์

9. ถั่วฝักยาวไร้ค้าง มข.25 หมายถึง ถั่วฝักยาวชนิดที่ปลูกโดยไม่ต้องอาศัย
ค้างในการเลื้อยขึ้นของลำต้น เมื่อเจริญเต็มที่ที่มีลักษณะ เป็นพุ่มมีชื่อพันธุ์ทางการว่า
มข.25

10. แปลงทดลอง หมายถึง แปลงปลูกถั่วฝักยาวไร้ค้าง พันธุ์มข.25 มีขนาด
แปลง 5x15 เมตร

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนมีความรู้ความสามารถ และทักษะในการปฏิบัติการปลูกถั่วฝัก
ยาวไร้ค้าง สามารถนำไปพัฒนาเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพได้

2. นักเรียนมีความรู้และเข้าใจในวิธีการเปรียบเทียบปลูกพืชเพื่อให้ได้ผล
ดีและคุ้มค่าการลงทุน โดยอาศัยการทดลองปฏิบัติจริง

3. ได้รูปแบบการสอนฝึกทักษะที่เน้นกระบวนการกลุ่ม สำหรับการสอนกลุ่ม
การทำงานและพื้นฐานอาชีพในแขนงงานอื่น ๆ

4. เป็นตัวอย่างให้ประชากรในท้องถิ่นได้ศึกษาความรู้ที่ถูกต้องในการปลูก
พืชให้ได้ผลผลิตดีและคุ้มค่า